

דברי הסבר למאמר:
**Patterns of Co-linear Eqidistant
 Letter Sequences and Verses**
 וכללים להכנת הרשימות
 (נספח)

1. מטרת המחקר:

המחקר שלפנינו עוסק במדידת הנטייה לקרבה בין ביטויים בני שתי מילים, המופיעים בתורה בדילוג שווה של אותיות, לבין פסוקים שיש להם משמעות דומה למשמעות הביטוי, למשל:

ב כז: ב	צפית אתו נחשת ועשית סירתו ולדשנו ויעיו ומ
ב כז: יט	חשתו אתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית
ב כח: יד	רתזה בטהור מגבלת תעשה אתם מעשה עבתו נתתה את שרשרת העבת תעל
ב כח: ל	לבאהרן בבא לפני יהוה ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפ
ב כט: ב	מן ורקי מקי מצות משחי שבשמן סלת חטי שתעשה אתם ונתת אתם על סל
ב כט: כ	שחטת אתה איל לולקחת מדמו ונתתה עלתנו וקאזן אהרן ועלתנו וקאזן
ב כט: לב	הלחם אשר בסלפת חאהלמו עד ואלו אתם אשר כפר בהם למלא אתי דם
ב ל: ג	בסביבו שתי טבעת תעשה להו מתחת לזרו על שתי צלעתי ותעשה על
ב ל: יט	רגלי הסבבא סאלהלמו עד ירחצו מיסולאי מתואו בגשתם אלהמזב
ב לא: ב	בצל אלבן אורי בן חור למטה יהודה ואלא אתור וחאלהי שבחמהו
ב לב: א	העמכי בשמשה לרדת מן ההרו יקהל העם על אהרו ויאמרו אלי וקום

זיתים הביאו

841

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור

טבלה מס' 1

בטבלה מס' 1 מופיע הביטוי "זיתים הביאו" בדילוג שווה של 841 אותיות. הטבלה המוצגת היא קטע מהטקסט של התורה הערוך כטבלה זו ממדידת, אורך שורה בטבלה זו הוא 841 אותיות. הביטוי "חותרך" את הפסוק "ואתה תצוה... ויקחו אליך שמן זית זך" המופיע בספר שמות פרק כ"ז פסוק כ'. הקשר בין משמעות הביטוי למשמעות הפסוק הוא ברור. מטרת המחקר היא, לבדוק האם קיימת נטייה כללית להופעת ביטויים בדילוג שווה בתורה בקרבת מקום לפסוקים הדומים בתכנם לביטויים, מעבר לצפוי באופן אקראי.

2. צמדי מילים וביטויים בדילוג שווה – אוכלוסיית המחקר:

צמד המילים "זיתים הביאו" מורכב משתי מילים בנות 5 אותיות. שתי המילים המרכיבות את צמד המילים, "זיתים" ו-"הביאו" מופיעות במקום כלשהו בטקסט של התורה. המילה "זיתים" מופיעה בספר דברים פרק כ"ח פסוק מ' ("זיתים יהיו לך בכל גבולך"), המילה "הביאו" מופיעה בתורה מספר פעמים למשל: בספר בראשית פרק מ"ב פסוק י"ט ("...ואתם לכו הביאו שבר רעבון בתיכם") המילים "זיתים

הביאו" כרצף, אינו מופיע במפורש בתורה אך הוא מופיע פעם אחת בדילוג שווה של אותיות, המחקר עוסק בצמדי מילים המקיימים את התנאים הבאים:

1. כל מילה בצמד המילים היא בת 5 אותיות לפחות.
2. כל אחת מהמילים שבצמד המילים מופיעה בטקסט של התורה לפחות פעם אחת.
3. צמד המילים מופיע בתורה **בדילוג שווה של אותיות** בטווח שבין +2 ל-1000+

בתורה ישנן 7,237 מילים שונות שארכן 5 אותיות או יותר. מספר צמדי המילים האפשרי הוא $7,237^2$ (כ-52,000,000 צמדים). מתוכם נמצאו 6,060 צמדי מילים המופיעים בתורה בדילוג שווה של אותיות בטווח שבין +2 ל-1000+, לפי ההתפלגות הבאה:

2	צמדים בני 13 אותיות
19	צמדים בני 12 אותיות
459	צמדים בני 11 אותיות
5580	צמדים בני 10 אותיות

הממצאים הנ"ל מתאימים לצפוי מהבחינה הסטטיסטית. חלק גדול מהצמדים המופיעים בדילוג שווה (6,060) הינו חסר פשר. אנו מעוניינים רק בצמדי מילים שיש להם משמעות כלשהי לפי כללי העברית המקראית. צמד מילים שיש לו משמעות כאמור ייקרא להלן: **"ביטוי"**.

3. שלבי המחקר:

באופן עקרוני המחקר אמור לכלול את השלבים הבאים:

1. איתור **הביטויים** מתוך 6,060 צמדי המילים המופיעים בתורה בדילוג שווה של אותיות.
2. לגבי כל ביטוי שאיתרנו ב-(1), מציאת פסוקים בכל התורה **הדומים במשמעותם לביטוי**.
3. מדידת הקרבה בין פסוקים לבין ביטויים בדילוג שווה, הדומים להם במשמעות.
4. מדידה סטטיסטית של הנטייה לקרבה בין פסוקים לבין ביטויים בדילוג שווה, הדומים להם במשמעות.

ישום שלב מס' 1 הוא יחסית קל. מה שנדרש הוא ידיעת כללי הלשון כמפורט בהמשך. שלבים 3 ו-4 הם טכניים במהותם וגם יישומם אינו מהווה בעיה.

4. קשיים באיתור פסוקים בעלי משמעות דומה:

2. קיימות 2 בעיות עקרוניות ביישום שלב מס' 2.
- הבעיה הראשונה** היא כמות העבודה הנדרשת. נניח שלאחר יישום שלב 1 נשארו כ-3,000 ביטויים, דהיינו צמדי מילים שיש להם משמעות כלשהי בהתאם לכללי הלשון. לגבי כל ביטוי כזה אנו מחפשים

פסוקים הקשורים בתוכנם לביטוי. בתורה ישנם כ-5,800 פסוקים. כדי לזהות דמיון בתוכן בין פסוק לביטוי יש צורך לבצע סריקה "ינדית" של כל פסוקי התורה וזאת ביחס לכל ביטוי וביטוי ובסה"כ נצטרך לבדוק כ-17,000,000 צירופים של ביטויים\פסוקים, כשלגבי כל אחד מהצירופים תישאל השאלה האם קיים דמיון במשמעות או לא. זוהי כמובן משימה שקשה מאד לבצעה.

הבעיה השנייה קשורה לערפול שבמושג "דמיון במשמעות" הטעון הגדרה אובייקטיבית מדויקת. נמחיש זאת באמצעות הדוגמא הבאה:

א לה: ד באתכל אלה הנכראשר בידם ואת הנזמי אשר באזני הסו יטמן אתם יעקבתחתה אלה אשר עם שכסו יס
 א לה: כ עלקברתה והוא מצבתה קברתה חלעדה וסו יסע ישראל ויטאהלהמה לאהל מגדל עד דרו יהי בשכנ ישראל
 א לו: ט סבהרשע ויראלהשמות בני יעשו אלי פזבן ענהאשת עשור עואלבן בשמתאשת עשו ויהי ובני אל יפזתי
 א לו: כו ון וכרן אלה בני יאצרבלהן וזעון ועקן אלה בני ידושן עון ארן אלה אלופי החר יאלוף לוטן אלוףש
 א לז: ג ון זקני סהואלו ועשה לו כנתפסיסו וראו אחי וכי אתו אהבאבי הסמכל אחי וו ישנאו אתו ולא יכל
 א לז: יח אליהם ויתנכלו אתו להמיתו ויאמרו ואישאל אחי והנה בעלה חלמתה להלזהבאו עתה לכו ונהגהו
 א לז: לב מלאו יכירהו יאמרכנתבני חיהרעה האכלתהו טרף יוסף ויקרע יעקב שמלתו וישמשקבמתני
 א לח: ד תעלף ותשבבפתחעני יס אשר על דרך תמנתה כיראתה כי גדל שלהו והוא אלאנתנה לו לאשה ויראה יהוד
 א לח: כח ידושני לאמר זה יצא ראשנה ויהי כמשיבי דו והנה יצא אחי וותאמר מה פרצתעלי פרץ ויקראשמו
 א לט: יב יעזבגדו בידו ינסו יצאהחוזהו יהי כראותה כיעזבגדו בידו ינסהחוזהו תקראלאנשיבי
 א מ: ה הסאי שחלמו בליהאחד אישכפתרו ון חלמו המשקה והאפה אשר למלך מצריס אשר אסוריסבבי תהסתר
 א מ: יט להעוןףאתבשרך מעליך ויהיבי וסהשלישי וסהלדתאתפרעהו יעשמשתהלכלעבדו וישאאתראשש
 א מא: יב רלו ופתרלנו אתחלמתי נו אישכחלמו פתרו יהי כאשר פתרלנו כן היהאתי השי בעלכני ואתו תלה
 א מא: כז שבעשני רעבהו אהדבר אשר דברתי אלפרעהאשרהאליהי עשההראהאתפרעההנהשבעשני יסבאותשבע
 א מא: מד לעדיך לא יריסאי שאתידו ואתרגלו בכלארקמצריסו יקראפרעהשסו וספצפנתפנחו יתן לו אתא
 א מב: ב יכיששברבמצריסרדו שמהו שברו לנו ומשמו נחיהו לאנמותו ירדו אחי יוסף עשרה לשבר ברממצר
 א מב: יט אתסאי כסאחד יאסרבבי תמשמרכם ואתסלכו וביאו שבררעבון בתי כסו אתאחי כסהקטן תביאו אל

<p>מגילת דוד מפרק ד פסוק י"ח ואלה תולדות פרץ פרץ הוליד את הצרון וחצרון הוליד את רם ורם הוליד את עמינדב ועמינדב הוליד את נחשון ונחשון הוליד את שלמה ושכמון הוליד את בעז ובעז הוליד את עובד ועובד הוליד את ישי וישי הוליד את דוד</p>	<p>■ מבניו ■ המשיח [804] ויהי כמשיבי ידו והנה יצא אחיו תאמר מה פרצת עליך פרץ ויקרא שמו פרץ</p>
--	--

טבלה מס' 2

בטבלה מס' 2 מודגם מפגש "מוצלח" בין הביטוי בדילוג שווה: **"מבניו המשיח"** לבין הפסוק (בראשית ל"ח כ"ח) **"...מה פרצת עליך פרץ ויקרא שמו פרץ"** היות ופרץ הוא אבי המשפחה שממנה נולד דוד המלך הנקרא משיח ה', הרי שהקשר בין הפסוק לביטוי "מבניו המשיח" הוא ברור (פרץ הוא מישהו שמבניו-צאצאיו, יהיה המשיח). במקרה זה הפסוק וקרבתו לביטוי נצפו באופן אפוסטרורי, דהיינו: לאחר התבוננות במיקומו של הביטוי "מבניו המשיח" בדילוג שווה בתורה, זיהינו בטבלה פסוק שלגביו ניתן לומר שיש קשר בין תכנו לתוכן הביטוי "מבניו המשיח". ניתן לשער שלמרות שהביטוי קשור בתוכנו לפסוק, לא היינו מזהים אותו ככזה, ללא צפייה מוקדמת במפגש המוצלח המוצג בטבלה מס' 2.

5. צמדי מילים ופסוקים הכוללים מילים זהות:

אנו מעוניינים למצוא דרך שבה ניתן יהיה לאתר בקלות פסוקים הקשורים בתוכנם לביטוי נתון. נתבונן שוב בביטוי "מבניו המשיח" ובפסוק המופיע בספר ויקרא (פרק ו' פסוק ט"ו):

"והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אתה חק עולם לה' כליל תקטר."

הביטוי מתאים בתוכנו במדויק לפסוק. הפסוק מתייחס למישהו **מבניו** (של מישהו) שהוא **המשיח** (הכהן הגדול הנקרא "כהן משיח" או "משיח"), והרי זהו בדיוק משמעותו של הביטוי: "מבניו, המשיח". לסיכום: לפנינו ביטוי (מבניו המשיח) ומולו שני פסוקים שלגבי כל אחד מהם ניתן לומר שהוא קשור בתוכנו לביטוי, אך קיים הבדל ברור ביניהם. הדמיון במקרה הראשון (ויקרא שמו פרץ) אינו טריוויאלי, לא כך הדבר ביחס למקרה השני (והכהן המשיח תחתיו מבניו...). ההבדל נעוץ בעובדה שהפסוק, במקרה השני, כולל בתוכו **מילים הזהות** למילים המרכיבות את הביטוי. המילה "מבניו" וגם המילה "המשיח" המופיעות בביטוי, מופיעות גם בפסוק. יתירה מזאת, המילים מופיעות בפסוק ובביטוי בהקשרים זהים או לפחות דומים. לעומת זאת, הפסוק "...ויקרא שמו פרץ" אינו כולל מילים המרכיבות את הביטוי.

כל רעיון ניתן להבעה בשפה מדוברת בצורות רבות ומגוונות ותוך שימוש במילים שונות. אנו עוסקים בביטוי ש"בחר" להביע רעיון באחת מהדרכים האפשריות ותוך שימוש ב-2 מילים מסוימות. בניסיון לאתר פסוקים שיש בהם רעיון (תוכן) דומה לזה שבביטוי נוכל לצמצם את האוכלוסייה הנבדקת ולהתרכז רק באותם פסוקים שיש בהם מילים הזהות למילים שבצמד המילים. **אם הקשר של כל מילה בביטוי תואם את הקשרה של אותה מילה בפסוק, נוכל לומר כי הביטוי והפסוק (בהקשר של המילים הזהות) דומים או מתאימים במשמעותם.** בדרך זו נוכל להתגבר על שתי הבעיות שהצבענו עליהן לעיל:

- צמצמנו את מרחב הבדיקה למספר זוגות פסוקים/ביטויים שניתן להתמודד איתו.
- מצאנו הגדרה אובייקטיבית למונח "דמיון במשמעות" בין ביטוי לפסוק.

כעת נותר:

- א. לערוך רשימה של זוגות (ביטויים/פסוקים) המקיימים את התנאי האמור, דהיינו: כל זוג מכיל (1) ביטוי בן שתי מילים, (2) פסוק הכולל 2 מילים הזהות למילים המרכיבות את הביטוי.
- ב. מתוך רשימה זו יש לאתר את אותם זוגות שבהם קיים "דמיון במשמעות" באופן שקבענו.
- ג. על הרשימה שתתקבל נבצע את מדידות הקרבה והנטייה הסטטיסטית לקרבה (שלבים 3 ו-4 בפסקה 3 לעיל).

בשיטה זו ניאלץ אמנם להתעלם מכל אותם פסוקים המביעים רעיון דומה במילים שאינן זהות למילים שבביטוי, (נצטרך למשל להתעלם מהדוגמא שהובאה לעיל בטבלה מס' 1, ביחס לביטוי: "זיתים הביאו" וכמו כן לא נוכל להביא בחשבון את הדוגמא שהוצגה בטבלה מס' 2) אך פתרנו את שתי הבעיות שהוצגו בפסקה הקודמת.

ניסינו להתקדם בדרך זו. המחשב "התבקש" לעבור על כל אחד מ-6,060 צמדי המילים, ולנסות לאתר ביחס לכל צמד פסוק אחד או יותר, שיש בו 2 מילים הזהות למילים שבביטוי. לרוע המזל נמצאו רק 22 פסוקים כאלה ורק 9 מהם אותרו כמתאימים במשמעותם לביטויים הצמודים להם. כדי לבצע ניסוי בעל משמעות אנו זקוקים לרשימה ארוכה יותר.

6. צמדי מילים ופסוקים הכוללים מילים הנגזרות משורש משותף:

בשלב זה נעשה ניסיון להגמיש את הדרישה, ובמקום "מילים זהות" להביא בחשבון גם פסוקים שבהם

מופיעות מילים הנגזרות מאותו שורש שמהם נגזרות המילים שבצמד המילים.

למחשב ניתנה הפעם הוראה, לעבור על כל אחד מ-6,060 צמדי המילים ולנסות לאתר ביחס לכל צמד פסוק אחד או יותר שיש בו שתי מילים הנגזרות מהשורשים מהם נגזרות המילים שבצמד המילים. הפעם אותרו 12,694 פסוקים כאלה. הקושי הרב לטפל במספר כה גדול של זוגות יצר צורך לצמצם את האוכלוסייה הנבדקת.

7. האוכלוסייה הנבדקת :

בסופו של דבר נקטנו בדרך של פשרה. הפעם התבקש המחשב לאתר ביחס לכל צמד מילים פסוק אחד או יותר שיש בו: **מילה אחת** (לפחות) **הזהה** למילה שבצמד **ומילה אחת נוספת** (לפחות) **הנגזרת מאותו שורש** ממנו נגזרת המילה השנייה שבצמד המילים. למילה בפסוק המקיימת את אחד התנאים הנ"ל קראנו **"מילה מתאימה"**.

נסרקו כל 6,060 צמדי המילים, במטרה למצוא ביחס לכל צמד, פסוקים הכוללים **"מילים מתאימות"** הפעם אותרו בסה"כ 1,698 זוגות צמדים/פסוקים שבהם הפסוק מכיל מילים מתאימות. רשימה זו כוללת 796 צמדים המורכבים מפסוקים שונים. (2 צמדים בני 12 אותיות 56 צמדים בני 11 אותיות 738 צמדים בני 10 אותיות). לגבי חלק מהצמדים נמצא יותר מפסוק אחד המקיים את התנאים האמורים, והרשימה מתרחבת ל-1,698 זוגות. השלב הבא הוא לבדוק לגבי כל אחד מ-1,698 הזוגות פסוקים/צמדי מילים:

- א. האם צמד המילים הוא בעל משמעות כלשהי בהתאם לכללי הלשון המקראית (האם הוא "ביטוי") ואם התשובה לשאלה זו היא חיובית,
- ב. האם משמעות הפסוק בהקשר למילים המתאימות דומה למשמעות הביטוי וזאת בהתאם לכללים שיפורטו להלן.

8. כללי לשון וכללי התאמת משמעות:

1. מתי נקבע כי צמד מילים הוא "ביטוי".
2. איך ניתן לקבוע כי משמעות הביטוי דומה למשמעות הפסוק בהקשר של המילים הדומות.

חשוב לציין כי ההחלטה האם צמד מילים הוא "ביטוי" והאם הביטוי דומה במשמעותו לפסוק נעשית ברוב המקרים כהרף עין ובאופן אינטואיטיבי, על ידי מי ששולט בשפה. עם זאת ברור שלניסוח כללים אובייקטיביים, גם אם לפעמים הם נראים טריוויאליים, ישנה חשיבות רבה.

9. ביטוי מול צמד מילים שאיננו ביטוי:

נשים לב כי ביטוי אינו חייב להיות "משפט" על חלקיו ההכרחיים נושא ונשוא, במקרים רבים הוא אכן כזה. אנו נשתמש במונח "ביטוי" בין אם הוא מהווה משפט ובין אם לאו.

כאמור, זיהוי צמדי מילים המהווים ביטויים בעברית והבנת משמעותם המדויקת, הוא בדרך כלל תהליך פשוט ואינטואיטיבי למי שהלשון שגורה בפיו. להלן מובאים מספר כללים ודוגמאות העשויים להקל בקבלת החלטות. אין לראות במובא במסגרת מצומצמת זו היקף של החומר כולו, אלא כלי עזר בלבד, "ואידך זיל גמור".

הדרך להבחין אם צמד מילים הוא ביטוי או לא היא כדלהלן: המילים בצמד שאינן ביטוי עומדות כל אחת בפני עצמה, והן אינן קשורות זו לזו למשל הצמד: "אשה בית". לעומת זאת בביטוי ישנו **מרכיב תחבירי** הקושר בין שתי המילים הקשר שנוצר יוצר משמעות.

הקשר בין המילים שבצמד המהווה ביטוי, הוא בדרך כלל מהסוגים הבאים:

1. **פעולה** – מילה אחת מבטאת פעולה הקשורה במילה השנייה (פועל ונפעל)
2. יחס המבוטא באמצעות אותיות יחס כמו: ב,כ, ל, מ, ש
3. הוספה: ו"ו החיבור.
4. מילה אחת שהיא "תואר" המתארת את המילה השנייה במקרה זה אין צורך באות יחס למשל: "דשא ירוק"
5. צורת סמיכות כמו: **כסא מלך** (כסא של מלך)

פעולה:

"אכל לחם" המילה "אכל" מבטאת פעולה הקשורה ללחם (במקרה זה: פעולה בלחם עצמו). או: "ראובן אכל" המילה "אכל" מבטאת פעולה הקשורה בראובן.

דוגמאות למילות יחס (כולל ו"ו החיבור)

א. ראובן ושמעון	"ו" החיבור – בין שני שמות מבטא יחס של הוספה. ראובן ועוד מישהו
ב. ראובן כשמעון	"כ" - יחס של דמיון בין שנים.
ג. הלכנו וירדנו	"ו" - יחס של חיבור בין שני משפטים.
ד. תייר מאוסטרליה	"מ" מבטא מקור. "מוצא", "מאין"
ה. תרמיל עליו.	"על" מקום ההנחה של התרמיל.
ו. תרמיל שעליו -	"ש" משמעותה "אשר", "על" – מקום הנחה של התרמיל.
ז. הגג שמעליו.	"ש" – אשר. "מ" – יחס של הפלגה (מבטא ניתוק, לא ממש מונח אלא נמצא
	יותר גבוה).
ח. הבכורה ליעקב	"ל" – במשמעות "של" מבטא שייכות, הבכורה שייכת ליעקב.
ט. נסענו לירושלים	"ל" - במשמעות "אל"
י. ראובן בבית	"ב" – מתאר מקום.

עלינו להבין במדויק את משמעות הביטוי, ולצורך כך יש לזהות את היחס בין המילים שבביטוי. על הביטוי להביע רעיון ברור. צמד המילים "התייר מאוסטרליה" הוא בעל משמעות ברורה. כי האות "מ" מציינת את מקורו או מקום מוצאו של התייר. הביטוי "ראובן לירושלים" משמעותו יכולה להיות "ראובן שייך לירושלים" (כמו: "הבכורה ליעקב"), ואז אות היחס "ל" מובנה: "של" "ראובן של ירושלים". אך כאמור אות היחס "ל" משמשת גם כתחליף למילה "אל" ואז משמעות הביטוי הוא: ראובן (פועל) לירושלים. במקרה זה נצטרך לנחש את הפועל האם זה "נוסע". ואולי "הולך" או "מתגעגע" וכו'. לנו יש עניין להבין את משמעות הביטוי ללא ניחושים. לכן נשלול אפשרות זו.

ביטוי יכול להיות בעל מספר משמעויות בהתאם לפיסוק ולניקוד. נתייחס לכל אחת מהמשמעויות האפשריות בנפרד, ובלבד, כאמור, שהמשמעות תהיה ברורה.

ישנם מקרים בהם קיימת סתירה בין חלקי הביטוי, בזמן, גוף, מין ומספר כגון:

נסענו מחר - סתירה בזמן.

ראובן נסעה - סתירה במין.

ראובן נסעו - סתירה במספר.

ראובן נסעתי - סתירה בגוף.

במקרה של אי התאמה בגוף, זמן מין ומספר ייחשב הביטוי כלא תקין.

מילים בביטוי המחוברות באמצעות "ו" החיבור, חייבות בדרך כלל להיות בעלות מאפיינים תחביריים זהים (שם, פועל וכדו') למשל:

ראובן ושמעון

ירדנו והלכנו

כאשר לשתי המילים המחוברות באמצעות "ו" החיבור מאפיינים תחביריים שונים אזי הביטוי הוא בדרך כלל חסר משמעות ויסווג על ידנו כביטוי לא תקין למשל:

ראובן והלך   ראובן-שם, והלך- פועל

בדרך כלל צמד של שמות עצם ללא מילת יחס אינו מהווה ביטוי תקין (למעט צורת סמיכות כמו: "כסא מלך") הצמד: "מנורה שולחן" הוא חסר משמעות אולם "מנורה כשולחן" (כמו שולחן), "מנורה ושולחן", (הוספה), הם ביטויים תקינים.

10. כללים לקביעת התאמה בין משמעות הביטוי למשמעות הפסוק:

כל אחד מ- 494 הזוגות מורכב מביטוי המורכב מצמד מילים, כשלצדו "פסוק מתאים" המכיל "מילים מתאימות" כאשר מילה מתאימה אחת זהה למילה בצמד המילים ומילה מתאימה אחרת נגזרת מהשורש ממנו נגזרת המילה השנייה שבצמד המילים. לגבי הזוגות צמדי מילים/פסוקים הכוללים צמד מילים שהוא

בעל משמעות (ביטוי), נבדוק האם משמעות הביטוי תואמת את משמעות הפסוק, אך תחילה נגדיר הגדרה נוספת "מילים דומות":

מילים דומות:

לעתים אנו פוגשים ב-"פסוקים מתאימים" המכילים בנוסף למילים המתאימות, המקיימות את הכלל הטכני של זהות או שורש משותף, גם מילה או מילים נוספות שמשמעותן זהה (מילים נרדפות), דומה, או שהן רומזות למילים המתאימות. הגדרה: "מילה בפסוק הדומה למילה מתאימה" מילה בפסוק שמשמעותה זהה (נרדפת), דומה, או שהיא רומזת למילה המתאימה.

מעתה נוכל להגדיר התאמה במשמעויות שבין פסוק לביטוי מתאים.

1. משמעות הביטוי דומה למשמעות הפסוק המתאים לו, אם הקשרה של כל מילה בביטוי תואם את הקשרה של המילה המתאימה לה בפסוק.

2. לצורך התאמת המשמעות כאמור, דין "מילה בפסוק הדומה למילה מתאימה", כמילה מתאימה.

חשוב להדגיש כי תאימות בהקשרים תיבחן אך ורק על פי קריטריונים של הבנת התוכן, ולא על פי ההקשר התחבירי. להבנת נקודה זו נתבונן בדוגמאות הבאות הכוללות ביטויים שלצידם "פסוקים" דמיוניים:

א. הביטוי: וידברו עבדיו.	הפסוק: "וידברו עבדי המלך עמו".
ב. הביטוי: ויבאו למלך.	הפסוק: "וידברו עבדי המלך עמו ויבאו אל בית אדונם".
ג. הביטוי: ויבאו למלך.	הפסוק: "וידברו עבדי המלך עמו ויבאו אליו".

בכל אחד מהזוגות הנ"ל נמצאו ב"פסוק" 2 מילים מתאימות: בדוגמא הראשונה: וידברו-זהה, עבדיו/עבדי - שורש משותף. בדוגמא השנייה: ויבאו-זהה, למלך/המלך - שורש משותף. אדונם - מילה דומה (משמעות דומה) בדוגמא השלישית: ויבאו-זהה, למלך/המלך - שורש משותף. אליו - מילה דומה (כינוי רומז)

בכל אחת מהדוגמאות, הקשרה של כל מילה בביטוי תואמת את הקשרה של המילה המתאימה לה (או הדומה) ב"פסוק".

11. אי התאמה בגוף זמן מין ומספר.

בדרך כלל, אי התאמה בגוף (מדבר, נוכח, נסתר) אינה מהווה בעיה משום שניתן להתייחס לאותו עניין על ידי אנשים שונים. גם אי התאמה ב-"זמן" (עבר, הווה עתיד) בדרך כלל אינה מהווה בעיה משום שניתן להתייחס לאותו עניין בנקודות זמן שונות, במקרים אלה של אי התאמה, או כאשר קיימת אי התאמה ב-"מין" (זכר נקבה), ייבחן כל מקרה לגופו. נשלול את ההתאמה רק אם אי ההתאמה משנה את משמעות

התוכן . כאשר קיימת אי התאמה במספר (יחיד ורבים) יש להתייחס להיבטים הבאים: לפעמים אי ההתאמה היא לשונית אך לא עניינית. הכוונה היא לאותם מקרים בהם ניתן להשתמש בלשון יחיד גם כאשר הכוונה היא לרבים למשל: עם, בהמה. או במקרים בהם יש שימוש בלשון יחיד אך הכוונה לרבים למשל כל האיש הירא ורך הלבב, הכוונה היא לכל האנשים. מקרים אלה כמובן אינם מהווים בעיה. במקרים אחרים ייבחן כל מקרה לגופו וגם כאן נשלול את ההתאמה רק אם אי ההתאמה משנה את משמעות התוכן.

מקרים מובהקים בהם נשלול דמיון בשל אי התאמה במספר, קיימים, כאשר בפסוק מדובר על יחיד מסויים (למשל: על האלוקים או על משה רבנו וכדו'), ואילו בביטוי ההתייחסות היא בלשון רבים.

12. סיכום כללי התאמת המשמעות:

הגדרות:

1. ביטוי: צמד מילים שמתקיים ביניהן יחס המעניק לצמד המילים משמעות על פי כללי הלשון המקראית.
2. מילים מתאימות: מילים בפסוק שלגביהן מתקיים בהתאמה: מילה אחת זהה למילה בביטוי ומילה אחרת נגזרת משורש משותף ממנו נגזרת המילה השנייה שבביטוי.
3. "מילה בפסוק הדומה למילה מתאימה" מילה בפסוק שמשמעותה זהה (מילה נרדפת), דומה, או שהיא רומזת למילה המתאימה.

כללי התאמת המשמעות:

1. נאמר כי הביטוי מתאים במשמעותו לפסוק אם הקשרה של כל מילה בביטוי תואם את הקשר המילה המתאימה לה בפסוק.
2. לצורך התאמת המשמעות כאמור, דין "מילה בפסוק הדומה למילה מתאימה", כמילה מתאימה.
3. תאימות בהקשרים תיבחן על פי משמעות התוכן ולא על פי ההקשרים התחביריים.
4. אי התאמה בגוף, זמן, מין או מספר בין מילות הביטוי למילים בפסוק, תפסול את ההתאמה בין הביטוי לפסוק, רק כאשר אי התאמה זו תיצור סתירה בין משמעות תוכן הביטוי למשמעות תוכן הפסוק..

13. זיהוי הקשר של מילה בביטוי:

אנו נדרשים לזהות את הקשרה של כל אחת מהמילים בביטוי. לעיתים קרובות נוכל לנקוט בשיטה הבאה: ננסה שאלה הכוללת את המילה השנייה שבביטוי באופן שהמילה לגביה אנו נדרשים לזהות את

ההקשר תוכל לשמש או להיות חלק מהתשובה לשאלה. לדוגמא:
נתבונן בביטוי הבא: **ויבאו לביתו**

זיהוי ההקשר של המילה "ויבאו" בביטוי:

השאלה תהיה: " **מה** (קרה ביחס) **לביתו**?" זוהי שאלה המנוסחת לגבי המילה השנייה באופן שניתן להשיב עליה "הם באו" ההקשר של המילה "ויבאו" בביטוי הוא: "משהו שקרה ביחס לבית שלו".

זיהוי ההקשר של המילה "לביתו" בביטוי:

השאלה תהיה: " **לאן הם באו**?" זוהי שאלה המנוסחת לגבי המילה הראשונה באופן שניתן להשיב עליה באמצעות המילה "לביתו". המילה "לביתו" נמצאת בפסוק בהקשר של: "לאן הם באו" או: "מקום הביאה".

14. זיהוי תאימות בהקשרים:

נתבונן שוב בביטוי: **ויבאו לביתו**
ו"בפסוק":
ויבאו עבדי המלך לבית המלך.

המילים המודגשות ב"פסוק" הם המילים הדומות שלגבי כל אחת מהן ניתן לזהות את הקשרה בדיוק בשיטה שתיארנו לגבי זיהו ההקשר של מילים בביטוי. תאימות, אין משמעותה זהות אלא דמיון פונקציונלי. כאמור, תאימות נמדדת במישור של התוכן והבנת הנקרא ולא במישור "הפיזי" התחבירי. (מחשבים תואמים אינם זהים, הם בעלי תכונות זהות ומסוגלים לבצע אותן פעולות). ישנם מקרים בהם תיכונות מידה מסוימת של הבנת הפסוק ו/או הכרת הקשרו בטקסט רחב יותר.

15. "הפשט" בפסוק והפיסוק הנכון.

ההחלטה אם קיימת תאימות בהקשרים דורשת מידה מסוימת של הבנת פירוש הפסוקים. לפעמים ניתן לייחס לטקסט פרשנויות שונות, אם לפי אחת מהן קיים דמיון בין תוכן הביטוי לתוכן הפסוק לפי הכללים הנ"ל, הוא ייכלל ברשימה שלנו. הפירוש בפסוק מושפע לעתים קרובות מהפיסוק, גם כאן נסתמך על פרשנות מקובלת והגיונית. בהקשר זה, ניתן לעשות שימוש בטעמי המקרא על מנת לברר את הפיסוק הנכון שבפסוק.

16. אות ו' בתחילת ביטוי.

הערה: חלק גדול מהמילים בתורה מתחיל באות ו'. עובדה זו משפיעה על הביטויים שבמדגם אשר המילים שבהם נלקחו מהתורה. משמעות הביטוי לא משתנה כתוצאה מעובדה זו, ולכן ניתן להתעלם מה-ו' שבתחילת הביטוי.